

LANDSSAMBAND
smábátæigenda

KLAPPARSTÍG 27 PÓSTHÓLF 163
121 REYKJAVÍK SÍMI 552 7922
PÓSTFAX 562-6590

Alþingi
Erindi nr. P 127/1538
komudagur 26. 3. 2002

26. mars 2002

Sjávarútvegsnefnd Alþingis

Einar K. Guðfinnsson formaður

Efni: Umsögn Landssambands smábátæigenda
um mál nr. 562, frumvarp til laga um stjórn fiskveiða.

Kvótapak

Landssamband smábátæigenda (LS) telur að verði frumvarpið óbreytt að lögum muni það ekki ná þeim markmiðum sem því er ætlað, þ.e. sátt um stjórnun fiskveiða. Þó vissulega hafi það verið krafa almennings að gjald skuli tekið af þeim aðilum sem falið hefur verið að nýta auðlindina, og koma afrakstrinum í verðmæti, eins og lagt er til í frumvarpinu, hefur það aldrei verið krafa almennings að breyta lögnum í átt til einokunar. Það yrði óhugnanlegt að upplifa að t.d. tvö fyrirtæki hefðu yfirráðarétt yfir öllum veiðiheimildum í ýsu, tegund sem veidd er af öllum botnfiskútgerðarflokkum.

LS er andvíggt því að hróflað verði við ákvæðinu um krótapak. Ákvæðið hefur reynst vel og orðið til að innan aflamarks ríkir samkeppni, þó ójöfn sé og án vafa haft mildandi áhrif í annars afar erfiðum deilum.

Minna má á að gríðarleg vinna fór fram við aðdraganda ákvæðisins og öllum mátti vera ljóst að ekki yrði við hróflað öðru vísi en þau rök sem notuð voru til grundvallar lagasetningunni teldust úreld. Þegar farið er yfir athugasemdir með frumvarpi og nefndaráliti um þetta efni kemur í ljós að svo er ekki. Helstu röksemdir eru þessar:

1. Að koma í veg fyrir að einstök fyrirtæki verði of ráðandi í veiðum á einstökum tegundum, án þess þó að skerða um of möguleika útgerðarfyrirtækja til hagræðingar og sérhæfingar varðandi veiðar á einstökum tegundum.
2. Að tegundir sem veiddar eru af flestum þeim skipum og bátum sem leyfi hafa til veiða í atvinnuskyni (ýsa, ufsi) skuli vera með lágt kvótapak.
3. Að koma í veg fyrir að einstök fyrirtæki geti orðið það stór að það beinlínis hamli eðlilegri samkeppni í útgerð. M.ö.o. að setja reglur til að tryggja að þeir sem fyrir eru í útgerð verði ekki svo öflugir að þeir geti

með samtakamætti sínum komið í veg fyrir að nýir aðilar komi inn í útgerðina og þannig lokað á eðlilega samkeppni. Í ljósi mikilvægi útgerðar fiskiskipa fyrir íslenskan þjóðarbúskap sé varhugavert að örfáir aðilar öðlist of sterk yfirráð yfir fiskveiðiauðlindinni þar sem slíkt er ávísun á mikil völd í þjóðfélaginu, þ.a. staða þeirra sem ráða útgerðarfyrirtækjunum geti orðið of sterk gagnvart stjórnvöldum, lánastofnunum og starfsfólki.

4. Það sem íslenskt þjóðfélag stendur og fellur með afkomu sjávarútvegsins geta stjórnvöld ekki tekið þá áhættu að hann komist undir yfirráð eins eða tveggja fyrirtækja. Ef slíkir burðarásar lentu svo í erfiðleikum hefði það ófyrirsjáanlegar afleiðingar fyrir þjóðarbúið.

Auk þessa fjögurra þátta skal bent á að nýjustu rannsóknir benda til þess að hér við landi sé ekki einn stofn - þorsks - heldur margir. Vegna þessa upplýsinga er mjög varhugavert að fækka þeim aðilum sem heimild hafa til nýtingar á auðlindinni.

Breytingar á ákvæðinu um kvótapak kallar á enn meiri sameiningu, þar með fækkun fyrirtækja sem færir afnotaréttinn á færri hendur. Breytingin fæli einnig í sér áframhaldandi byggðaröskun þar sem bæjar- og sveitastjórnir fá engu um það ráðið hvort rótgróin sjávarútvegsfyrirtæki verði einn daginn sameinuð, fyrirtækinu lokað og fólk skilið eftir atvinnulaust og með verðlausar eignir. Slík þróun mun leiða til aukinna deilna og óvissu um stjórnkerfi fiskveiða. Þá er ekki síður áhyggjuefni að þessi framþróun heftir framfarir innan greinarinnar þar sem samkeppni mun dvína. Breytingin er einnig afar ósanngjörn þar sem aðgengi að fjármagni er mjög mismunandi eftir fyrirtækjum. Hægt er að fullyrða að reglur sem um þetta gilda eru á engan hátt í takt við rekstur og rekstrarafkomu fyrirtækjanna, heldur taka nánast einvörðungu mið af skuldsetningu viðkomandi við sína lánastofnun og styrkleika hennar til lántöku á erlendum markaði. Ljóst er að minni aflamarksútgerðir búa ekki við slíkar aðstæður. Verði þessu ákvæði frumvarpsins haldið til streytu telur LS rétt að breyta lögunum til þess vegar að þau jafni þennan aðstöðumun líkt og gert er milli krókaaflamarks og aflamarks. Óheimilt verði að flytja veiðiheimildir frá útgerðarflokki minni skipa til útgerðarflokks stærri skipa.

Línuveiðar dagróðrabáta njóti ívilnunar

Það veldur LS vonbrigðum að ekki skuli í frumvarpinu gerð tilraun til að auka atvinnu í hinum dreifðu byggðum, né heldur að hvetja til umhverfisvænna veiða.

Með tilkomu kvótasetningar krókabáta var mjög vegið að þeim veiðum. Alvarlegir rekstrarerfiðleikar hafa nú þegar gert vart við sig hjá þeim bátaflokk og mikill samdráttur er fyrirsjáanlegur í línuveiðum. LS telur að úr því sem komið er sé besta lausnin til að koma í veg fyrir þessa mjög svo neikvæðu þróun að sett verði inn ákvæði í frumvarpið sem eflir línuveiðar dagróðrabáta. Ákvæðið yrði þannig að 80% af línuafli dagróðrabáta teldist til aflamarks eða krókaaflamarks. Yrði þessi ráðstöfun trúlega sú fyrsta þar sem sjávarbyggðirnar yrðu beintengdar úthlutun aflamarks og krókaaflamarks með mjög einföldum hætti.

Auk þess sem áður er fram komið um nauðsyn þess að efla umhverfisvænar veiðar og auka atvinnu í hinum dreifðu byggðum mundi breytingin leiða til þess að aflasamsetning breytist þar sem netaveiðimenn mundu telja þetta fýsilegan kost. Þannig mundi draga úr sókn í elstu árgangana sem Hafrannsóknastofnun hefur talið ofnýtt. Allt tal um að ákvæðið yrði til að minnka hlut annarra í kerfinu er því marklaust þar sem auknar línuveiðar er ávísun á aukna úthlutun sem jafnast mundi út miðað við núverandi forsendur Hafrannsóknastofnunar um tillögu að heildarafla.

Áður hefur fram komið gríðarlegur munur á útflutningsverðmæti ferskra ýsufkala og sjófrystra, ákvæðið mundi því gefa meiri gjaldeyristekjur auk þess að gefa stjórnkerfinu jákvæðari ímynd þess eðlis að sérstakt tillit sé tekið til umhverfisvænna veiða við nýtingu fiskistofna við Ísland.

Stækkun krókaaflamarksbáta

Frumvarp það sem hér er til umsagnar gerir ráð fyrir að heimilt verði að stækka krókabáta úr 6 brl eða 6 brt. upp í 15 brt. LS leggur til að þessu verði breytt þannig að miðað verði við 10 brl. Helstu ástæður þess eru:

1. Tilkoma aflamarks á alla báta 6 brl. að 10 brl. 1. janúar 1991 varð til þess að veiðiheimildir þessara báta fluttust í verulegum mæli á stærri skip. Bátunum fækkaði um nokkur hundruð og eru nú aðeins 130. Veiðiheimildir þessara báta eru frá því að vera nánast engar upp í að vera viðunandi. Óveruleg nýsmíði hefur átt sér stað í þessum hópi enda veiðiheimildir ekki gefið tækifæri til endurnýjunar. Með breytingartillögu LS væri þessum aðilum gefið tækifæri á að komast inn í krókaaflamarkið með meiri veiðiheimildir en þeir hafa í dag. Það er mat undirritaðs að lækkun úr 15 brt. í 10 brl. muni ekki leiða til stórfelldrar verðlækkunar báta í krókaaflamarki eins og veruleg hættu er á ef miðað væri við 15 brt. Einkum er það vegna mikils mismunar á aflheimildum báta milli 6 og 10 og 10 og 15, afkastagetu bátana,

endurbóta sem hefur verið talsverð á bátum milli 10 og 15, en eins og áður sagði nánast engin á bátunum milli 6 og 10.

2. Við framkvæmd laga um kvótasetningu krókabáta lækkaði verðmæti bátanna um hundruði milljóna. Dæmi um verðlækkun einstakra báta 15 milljónir niður í 10 milljónir. Ástæður þessa var skerðing á veiðiréttindum og að veiðum þeirra var ekki lengur stjórnað með fjöldatakmörkunum. Afleiðingar þessa eru m.a. þær að eigendur bátana hafa nánast engin veð til að sýna við lántöku sem ætlað er í að kaupa sér hluta af þeim aflaheimildum sem kvótasetningin hafði í för með sér. Með því að heimila stækkun upp að 15 brt. mundi verðmæti bátanna enn minnka þar sem allir bátar sem nú eru á stærðarbilinu 6 - 15 brl. hefðu heimild til að fá veiðileyfi í krókaafلامarki. Tillaga um stækkun upp í 15 brt. yrði ekki til að auðvelda aðlögun að gjörbreyttu starfsumhverfi.
3. Við smíði og breytingar þorksaflahámarksbáta var beitt ýmsum æfingum við mælingar. Við skoðun hefur komið í ljós að allir bátarnir eru óumdeilanlega minni en 10 brl. Stærðarmörkin 10 brl. segði því betur til um stærð bátana en 6 brl. eða 6 brt. og gæfi mönnum tækifæri á að útbúa bátanna eins og þeir höfðu ráðgert án þess að fá endalausar athugasemdir frá Siglingastofnun.

Ekki verður hjá því komist að minna á að LS hefur barist fyrir því að við strendur landins sé til staðar öflugur smábátafloti. Ein af forsendum þess að svo verði áfram er að hann haldi sínum sérkennum. Krókaafلامarbsátar hafa slíkt í dag, eru minni en flestir bátar í aflamarki, eru með að hámarki 2 menn í áhöfn, er óheimilt að nota önnur veiðarfæri við botnfiskveiðar en línu og handfæri og er óheimilt að framselja veiðiheimildir til báta og skipa í aflamarkskerfinu. Hætta er á að ef bátum allt að 15 brt. verði heimilað veiðileyfi í krókaafلامarki muni sérstaða smábátsins brátt hverfa. Gríðarlegur munur er á 4 tonna bát og 15 brt. hvað stærð og umfang við útgerðina snertir. Dæmin sýna að við slíkar aðstæður leita veiðiheimildir upp til stærstu bátana og þeir minni týna tölunni. Þá er 15 brt. bátur kjörinn til að stunda neta- og snurvoðaveiðar og mundi því fljótt koma krafa frá þessum aðilum að fá þann rétt sem er í aflamarkskerfinu, að ráða því hvaða veiðarfæri væri notað. Erfitt væri um mótrök við slíkri kröfu þar sem bátar jafnvel minni en þeir hefðu slík réttindi.

Veiðigjald

Stjórn Landssambands smábátæigenda ályktaði um skýrslu Auðlindanefndar 4. október 2000. LS ítrekar það sem þar kemur fram:

„Landssamband smábátæigenda fagnar skýrslu Auðlindanefndar og telur hana vera gott innlegg í sjávarútvegsmálaumræðuna, auk þess sem hún staðfestir mikilvægi sjávarútvegsins í lífskjörum þjóðarinnar.

Þá telur Landssamband smábátæigenda ábendingar frá nefndinni geta stuðlað að auknu starfsöryggi í greininni og jöfnuði innan hennar. Má þar nefna misræmi í skattareglum einstaklingsútgerðar og útgerðar á hlutabréfamarkaði.

Stjórn Landssambands smábátæigenda mótmælir afskiptum nefndarinnar af lögum um stjórn fiskveiða þar sem nefndin hafi ekkert umboð til að taka afstöðu um þau veiðikerfi sem eru í gildi og kemur tillögu Auðlindanefndar ekkert við. Slíkt sé verkefni nefndar á vegum sjávarútvegsráðherra sem vinnur að endurskoðun laga um stjórn fiskveiða.

Landssamband smábátæigenda telur það ljóð á störfum Auðlindanefndar að ekki sé skýrt skilið á milli sjávarútvegsfyrirtækja og fyrirtækja sem eingöngu stunda fiskveiðar. Tekin eru dæmi í skýrslunni um hagnað sjávarútvegsfyrirtækja á verðbréfaþingi og lögð til grundvallar tilkomu auðlindagjalds, þegar ljóst er að fyrirtæki sem stunda fiskveiðar skuli greiða gjaldið, fyrirtæki sem að mati Þjóðhagsstofnunar töpuðu 3,2 milljörðum árin 1997 og 1998.

Í þingsályktunartillögu sem Auðlindanefnd var gert að starfa eftir er tekið fram að gjaldtaka skuli vera hófleg. Þegar horft er til útreikninga Þjóðhagsstofnunar á afkomu fiskveiða er lítið borð fyrir báru með það auðlindagjald sem útgerðin greiðir í dag. Verði það hins vegar niðurstaða Alþingis að hækka opinber gjöld á þeim sem fiskveiðar stunda leggst LS gegn því að farin skuli svokölluð fyrningarleið. LS lýsir sig reiðubúið til viðræðna um útfærslu.

LS leggst gegn tillögum Auðlindanefndar um ráðstöfun á veiðigjaldi.

Að lokum vill LS benda á að á sama tíma og niðurstaða Auðlindanefndar liggur fyrir þar sem m.a. er staðfest að ekki er svigrúm fyrir hærri gjaldtöku á sjávarútvegi, eru tugir milljarða að flæða úr landi án þess að skattur hafi verið greiddur. Hluti þessara fjármuna hefur komið frá útgerðinni, en þrátt fyrir misserisgamlar viðvaranir ríkisskattstjóra hafa stjórnvöld ekki séð ástæðu til breytinga. Landssamband smábátæigenda telur að tekjur sem þjóðin

hafi þarna orðið af svari til margra ára greiðslu auðlindagjalds og beri með sér skilaboð um að betra sé að huga vel að þeim sköttum sem í gildi eru áður en nýir komi til framkvæmda.“

Í lok þessa kafla er rétt að taka fram að svigrúm smærri útgerða til hagræðinga er ekki mikið. Þær sækja sér ekki fé til almennings og sjóða hans í formi aukins hlutfjárútbóðs. LS vekur athygli á að boðuð aukinn gjaldtaka kann að verða margri smáútgerðinni um megn og leggur til að sá aðstöðumunur sem hér er upplýstur verði metinn, þannig að útgerðarfyrirtæki sem eru á hlutabréfamarkaði greiði hærra veiðigjald heldur en einstaklingsútgerðir.

Ákvæði til vísindaveiða

Í 1. gr. frumvarpsins er lagt til að: „Afli sem veiddur er í rannsóknaskyni á vegum Hafrannsóknastofnunarinnar fellur ekki undir ákvæði laga þessara.“

LS er ekki í vafa um að full þörf er á öflugum vísindastarfi. Í athugasemdum við greinina er sagt að með ákvæðinu er „tryggður lagagrundvöllur fyrir því að Hafrannsóknastofnunin geti stundað rannsóknir á nytjastofnum sjávar með veiðum á þeim án þess að reglur laganna um aflahlutdeild og aflamark eigi við um þær veiðar.“ LS telur að ekki sé rétt að gera upp á milli aðila sem vilja stunda vísindastarf hér við land, enda er það engum hollt að hafa ekki samkeppni.

LS leggur til að greinin orðist svo:

Sjávarútvegsráðherra er heimilt að veita leyfi til veiða í rannsóknaskyni og skal afli vegna slíkra leyfa ekki falla undir ákvæði laga þessara.

Reglur um færslu á krókaafلامarki og flutningi óveiddra heimilda milli ára

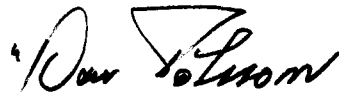
Fiskveiðiárið 2001/2002 hefur um margt verið mjög óeðlilegt fyrir eigendur krókaafلامarkeisbáta. 1. september var þeim úthlutaður kvóti í þorski, ýsu, ufsa og steinbít. Þá var boðuð kvótasetning í keilu og löngu og lengst af áttu þeir ekki að fá að njóta aflareynslu undangenginna ára. Þá var boðuð viðbót á veiðiheimildir í ýsu, steinbít og ufsa, bæði varanlegar heimildir og aukning krókaafلامarkeis. Einnig voru boðaðar viðbætur í þessum tegundum sem úthlutað yrði samkvæmt reglum sem sjávarútvegsráðherra setti. Þó nú sé liðið á síðari hluta fiskveiðiársins er þessum úthlutunum ekki enn lokið. Vegna þessa hafa eigendur átt mjög erfitt með að gera áætlanir fyrir fiskveiðiárið. Margir standa frammi fyrir því að hafa fengið

úthlutað ýsu nú í febrúar og geta ekki veitt hana þar sem aðal ýsuveiðitíminn er september - desember svo dæmi séu tekin.

LS fer þess hér með á leit við htv. sjávarútvegsnefnd að engar takmarkanir verði á flutningi krókaafلامarks milli krókabáta, ennfremur að heimilt verði án takmarkana að flytja óveiddar veiðiheimildir milli fiskveiðiára. Beiðnir þessar eiga eingöngu við fyrir þetta fiskveiðiár.

Varðandi framtíðarreglur um flutning krókaafلامarks telur LS sig geta sætt sig við 50%, þ.e. hækkun úr 30% í 50%.

Virðingarfyllt
fh. Landssambands smábátæigenda

Örn Pálsson framkvæmdastjóri